

Андрій Набока — вихованець художньої школи

*Ю.В.Романенкова,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри
технічного та промислового дизайну НАУ.*

Зазвичай персональна виставка художника є свого роду вінцем кар'єри, якому передують тривалі роки праці. Передусім - художня школа, навчання в якій витримує далеко не кожний. Це сотні годин монотонних штудій гіпсових голів, натюрмортів, живої натури, ази пластичної анатомії, композиції, шрифтів, креслення, перспективи, історії мистецтв, не рахуючи повного циклу загальноосвітніх дисциплін, які лягають часто непосильним тягарем на плечі учнів. Тому трапляються випадки, коли з художніх шкіл дітей або виключають за професійну непридатність, або ж вони уходять звідти самі, не витримуючи навантаження. Фактично ці діти майже позбавлені дитинства, яке мають їх однолітки. У них просто не залишається часу для звичайних дитячих пустощів. Адже кожен викладач впевнений у тому, що його предмет є найважливішим для майбутнього художника, і обсяг домашніх завдань є тому підтвердженням. Тому свідоцтво про середню спеціальну освіту отримують лише найміцніші духом, хто насправді відданий обраній справі.

На терені України художніх навчальних закладів сьогодні досить багато. Це і районні художні школи, і приватні студії, майстерні, курси, всілякі гуртки тощо. Але існує лише одна художня школа загальнодержавного рівня, яка має фактично ранг малої академії і готує своїх учнів до вступу в провідні художні ВУЗи країни. Це Державна художня середня школа ім.Т.Г.Шевченка, що була заснована ще в 1937 р. Зараз на чолі ДХСШ (а колись – КХСШ, потім – РХСШ) стоїть Олена Іванівна Авраменко, що є не лише директором школи, кандидатом наук, але і веде курс композиції. Школа має кілька відділень, на яких навчаються майбутні живописці, скульптори, архітектори, керамісти, що мають змогу пробувати свої сили у власних майстернях школи. Формулювання “школа для особливо обдарованих дітей” цілком відповідає реальності. Тут

царює особливий мікроклімат, як у стосунках між учнями та викладачами, так і власне між самими учнями. Головне, чим завжди пишалися учні, - максимальна доля свободи, відсутність “казарменого духу”, яким, на жаль, проникнуті численні загальноосвітні школи. Це означає, що вчитель намагається ставитися до учня з повагою, вбачаючи в ньому творчу особистість, яку не можна принижувати, на яку не слід підвищувати голос, з власною думкою якої потрібно рахуватися. І учні відповідають взаємністю. Звичайно ж, це не значить, що це ідеальна модель шкільного світу. Безумовно, ні. І тут трапляються непорозуміння між представниками “таборів” педагогів і учнів. І в цих стінах можна почути галас у класі, де йде нецікавий для дітей урок, або ж вчитель дозволяє собі невиправдане підвищення тону. Останнє, доречі, ніколи не залишиться без наслідків для вчителя, який забув, що знаходиться не у в'язниці, а у школі, і має справу з художниками, а не зі злочинцями. Такий викладач ніколи не знайде спільної мови з учнями, і викликати поваги, заслужити визнання він не зможе. Але це скоріше рідке виключення, але не закономірність, і такий вчитель не затримується в школі надовго. Кожен, хто переступає поріг цього навчального закладу, має розуміти, що потрапив не до звичайної школи. За роки існування ДХСШ тут з'явилося багато нових викладачів, але школа має кілька власних “живих легенд”, над якими не владен час. Учні, що потрапляють сюди після серйозних вступних іспитів, протягом усіх семи років перебування тут з більшою наполегливістю ставляться до фахових дисциплін, тому викладачам загальноосвітнього циклу доводиться докладати максимум зусиль, щоб переконати їх у необхідності і інших предметів, щоб учень у майбутньому став освіченою людиною. І лише справжні професіонали у змозі заволодіти увагою школяра, який звик на уроці алгебри чи хімії робити начерки. Протягом понад трьох десятиріч у ДХСШ викладає українську мову та літературу Тамара Георгіївна Саченко, в кабінеті якої під час уроку чутно, якщо пролітає муха. Нікому навіть не спаде на думку, що можна бешкетувати на уроці найграмотнішої людини ДХСШ. Тому коли настає час випускних вечорів, учні, вже випускники не домовляючись

підіймаються зі своїх місць, стоячи зустрічаючи її появу. До неї в гості до цього часу приходять люди, що закінчили школу десять – п'ятнадцять років тому і стали вже відомими художниками. А це багато про що промовляє... Добре вміє викликати цікавість учнів до своїх предметів і Лариса Микитівна Желтова, яка викладає історію та всесвітню історію мистецтв. Майже півсторіччя тут працює Наталія Миколаївна Буркова, що викладає світову літературу. На жаль, нинішні юні художники не мають можливості слухати уроки Віри Олександрівни Борсук, що вже не працює в школі. Довгі роки вона викладала тоді ще в РХСШ російську мову та літературу, згодом – і всесвітню літературу. Це взірць інтелігентності, дуже тонка й вразлива людина, яка не тільки зробила з багатьох грамотних людей, а й навчила їх по-справжньому любити літературу, але не сприймати її просто як обов'язкову частину шкільної програми. На чолі всіх цих і багатьох інших викладачів загальноосвітнього циклу стоїть заступник директора з навчально-виховної роботи Тетяна Семенівна Сидорук, з вуст якої дуже рідко зникає посмішка і яка пам'ятає всіх своїх численних випускників, що також відповідають їй добрими відгуками.

Колектив викладачів фахового циклу – це найчастіше не тільки вчителі, але й художники, які ведуть активну виставкову діяльність. Учні можуть бачити на виставках твори Олега Олександровича Животкова, Віктора Григоровича Троценка, багатьох інших, що викладають у них фахові дисципліни, які мовою учнів називаються просто “фахами”. Живопис і рисунок протягом не одного року викладають Неля Миколаївна Мудра, Максим Васильович Нагнибіда, Володимир Калістратович Самохін, Ольга Миколаївна Абрамова, інші досвідчені художники, які і створюють обличчя художньої школи, єдиної в своєму роді на терені України. Але і тут є свої легенди, як то викладач пластичної анатомії Олександр Олександрович Калачиков, ім'я якого пов'язане з ДХСШ буквально з першого дня її існування. Його пам'ятають без виключення всі випускники школи, віддаючи належну шану тому, кого в свій час побоювалися і не насмілювалися пропустити жодного уроку. ДХСШ важко уявити без цього символу непохитності.

Ось у таких умовах виховується один з майбутніх живописців, перша персональна виставка якого нещодавно відбулася в Києві. Мало хто з художників має щасливу нагоду розпочати виставкову діяльність у такому юному віці – вісімнадцять років. Більше того, немало митців беруть участь лише в колективних виставках, інколи так і не влаштувавши персональну. Протягом двох тижнів січня і понад три тижня лютого тривала виставка творів Андрія Набоки, що нині є учнем одинадцятого класу ДХСШ ім.Т.Г.Шевченка. Вона стала його творчого шляху уповні вдалим початком. Андрій – у майбутньому живописець. Він став учнем ДХСШ у 1996 р., вступивши туди після навчання в Дитячій Академії Мистецтв. Але згадка про ті роки для батьків хлопця є надзвичайно важкою, а сам він дуже не любить про них говорити, вважаючи це недоречним. Тоді Андрія збила машина, і більше, ніж на рік, він був вирваний із нормального життя, існувала серйозна загроза, що хлопець втратить зір. Лише дякуючи надзвичайним зусиллям батьків, що зробили все можливе й неможливе, Андрій знову став на ноги.

Його друзі кажуть, що малював він, здається, завжди, скільки його пам'ятають. А батькові, який і сам є художником, здається, що Андрієві було б незайвим частіше бувати на свіжому повітрі, а не дихати лише фарбами, бо працює він дуже багато. До своєї справи він ставиться не по роках серйозно, і його виставка сприймалася як звичайна арт-подія, але не дитячі спроби самовиразитися. Його роботи вже є в приватних колекціях не лише в Україні, але й у Росії, Німеччині. Звичайно ж, Андрій ще лише розпочинає свій виставковий шлях, і сама процедура влаштування виставки буде змінюватися з кожним разом, але це вже спроба донести до глядача своє “я” шляхом живопису та рисунку, спроба, що цілком має право на існування. Крім того, серйозна виставка, звичайно, для нього - відповідальний крок, але не є незвичною справою. Адже кожного навчального року майбутні живописці кілька разів на рік експонують свої твори на художніх радах, де педагогічний склад ДХСШ виносить їм “вирок”, оцінюючі створене за останній період. У колективних районних і міських фестивалях, виставках-конкурсах А.Набока

брав участь і раніше, інколи посідаючи і перші місця. Ось на одній такій виставці його і помітив співробітник галереї “Мистецький курінь”, запропонувавши спокусливу можливість влаштувати свою персональну виставку. І в січні 2003 р. у залі галереї розмістилася експозиція Андрієвих робіт. Першими відвідали цю подію (а для художника-початківця це дійсно справжня подія в житті), крім деяких вчителів і просто гостей, однокласники, друзі Андрія, так би мовити, “колеги по майстерні”. І перше, що кидалося в очі стороннім спостерігачам, що в очах цих свідків першого Андрієвого тріумфу не було і тіні заздрості, вони не намагалися знайти якісь недоліки у всьому, що відбувалося, щоб посіяти розпач в душі автора і забезпечити собі спокійний сон, як то буває дуже часто. Навпаки, вони прийшли розділити його радість, щиро вітали, після офіційної частини оточивши щільним колом. І усмішки були незмушеними, а слова - ненадуманими.

Там, у затишному залі було виставлено на суд глядачів небагато рисунків Андрія, створених у жанрі портрету, його автопортрет і низку пейзажів у техніці олійного живопису. Рисунок – це лише доцільне доповнення візуального ряду, а головним акцентом був, безумовно, живопис. Головним інструментом Андрія, засобом його художньої мови є колір, і він намагається вправно ним користуватися.

А продовжувалася виставка в залі Державної бібліотеки України для юнацтва, де з Андрієм Набокою було влаштовано творчу зустріч, своєрідний вечір запитань і відповідей. Тут глядачі стали ще й слухачами, отримавши змогу поспілкуватися з молодим живописцем. Відвідувачами, крім постійних читачів бібліотеки, також були переважно його однолітки, але цього разу це вже були люди зовсім інших кіл. Знову відбулося споконвічне спілкування “фізиків та ліриків”, і є надія вважати, що це накладе добрий відбиток на їх свідомість.

Співробітники Державної бібліотеки для юнацтва роблять дуже корисну справу, надаючи можливість юним митцям починати своє спілкування з глядачами у їх залі. Адже зараз виставковий простір коштує дуже дорого, тому

ми нерідко і стаємо свідками проявів несмаку і дилетантизму, автори якого володіють коштами, але не мають ані тіні професіоналізму, і насмілюються пропонувати на суд глядачеві свої, з дозволу сказати, творіння. А справжні професіонали часто змушені через брак тих самих коштів на оплату виставкового залу роками тримати свої роботи за зачиненими дверима майстерень.

У виставковому залі бібліотеки Андрій Набока виставив свої рисунки, знов переважно портрети, виконані в академічній манері або ж олівцем, або м'якими матеріалами (сангіною або вугіллям), а більшою частиною це, звичайно, був олійний живопис. Тут були експоновані і пейзажі, і натюрморти, здебільшого виконані протягом останніх пари років. Експозиція минулого разу трохи поповнилася. Серед творів Андрія було кілька натюрмортів із соняхами, які викликали особливо жваве зацікавлення у присутніх, пейзажі, написані або в сільській місцевості, або ж безпосередньо зі власного вікна. З цієї нагоди було видано навіть невеличкий кольоровий буклет, де подані також деякі твори, що не посіли місце в експозиції, а деякі з них взагалі вже не є власністю автора. На жаль, зал у змозі вмістити тільки невелику частину того, що в свої вісімнадцять років встиг створити Андрій Набока. Більшість експонованих робіт мають етюдний характер. А те, що пишеться в умовах пленеру, тобто швидко та сміливо, завжди є найбільш живим і живописним. Майже про кожну роботу молодий живописець сказав кілька слів, або розповівши, де і коли вона виникла, або згадавши, що його змусило звернути увагу саме на цей мотив. Але говорити багато Андрієві не довелося, бо в свої роботи він кольором уже вклав усе, що хотів, впіймавши і зафіксувавши той миттєвий настрій, який можна швидко передати кольором, але жодному живописцю ніколи не вдавалося повторити, тим більше, у вербальній формі. Автор розповів присутнім, що він дуже любить творчість Вінсента ван Гога, тому, можливо, і з'явився в його роботах мотив соняхів і така гаряча колористична гама в живопису з перевагою жовтих тонів. Є у нього і соняхи стиглі, і ще майже зелені, і вже трохи пониклі. І в кожному випадку їхній стан передається колоритом, десь

чистішим, майже локальним кольором, десь – складнішим, темнішим за тоном. Відповідаючи на запитання про автопортрет, він згадав, що писав, намагаючись дослідити манеру Рембрандта, тому і створив його в такій темній, важкій гамі, де превалюють “кольори землі”, можливо, навіть, трохи перестарався з силою тону. Поки що Андрій ще лише перебуває в пошуках власного творчого стилю, і зараз він працює в реалістичному ключі. Але, якщо починаючий живописець тяжіє до манери ван Гога, що близька йому за духом, не виключено, що обов’язковий реалізм, вірніше, навіть академізм, - це лише щабель до іншої живописної манери. Це не значить, що вона буде кращою або гіршою, але може стати категоріально іншою. Можливо і те, що, спробувавши свої сили в манері того ж ван Гога, він знову повернеться до спроб досягти рембрандтівський реалістичний живопис.

Для більшості художників говорити самим про власні твори – найгірша кара, їм завжди здається, що все, що можна було, вони вже сказали в роботах. І це насправді так. Але говорити про свої роботи і говорити про щось відсторонене – абсолютно різні завдання, тому Андрій, який доволі важко, з натугою говорить про себе, здатен непагано писати, як прозу, так і вірші. Співробітниками бібліотеки було створено веб-сторінку, завдяки якій користувачі інтернету можуть не лише відвідати виставку Андрія Набоки, але й прочитати його невеличкий нарис, присвячений Венеції, який був написаний біля року тому. Цей текст, звичайно, ще потребує літературного вдосконалення, але він, безперечно, був написаний людиною, що спроможна відчувати, бачити не так, як інші, пропускати скрізь себе все, що відбувається навколо. А Італія, яку молодий живописець із таким захватом описав, стала для нього черговим поштовхом для роботи. Венеція могла залишити байдужим кого завгодно, але не художника. Якщо він у звичайному напівзруйнованому будинку вбачає красу і починає його писати, то як він міг не закохатися у Венецію!?

Це ще один доказ того, що серед старшокласників крім тих, для яких найбільшою радістю життя є дзвоник з уроку, є й такі, хто формується як творча особистість ще зі шкільних років. Для Андрія Набоки це була його

перша персональна виставка, перше справжнє випробування для нього як для творчої особистості. Будемо сподіватися, це лише початок, що незабаром матиме і продовження. Першу цеглину закладено, згодом повинен виникнути і весь фундамент. Кожен митець має власну “картину світу”, а поки докільля для Андрія матиме колір соняхів, виникнення у нього “зоряної хвороби” можна не боятися.